

OCIDENTALITZACIÓ I REFORMES AL JAPÓ

A les portes del gran canvi

En plena guerra comercial entre els Estats Units i el Japó, després d'una onada d'èxits que situen aquest país a l'avantguarda del desenvolupament capitalista, els japonesos, ara, es queixen que estan a punt de veure's ofegats pel propi èxit.

(Jaume Bartrolí/Tòquio)

La guerra comercial engegada entre els EUA i el Japó ha tornat a posar de moda el debat sobre l'èxit japonès, que ja va apassionar en els anys setanta. Però, ¿què passa amb els japonesos? Aquesta és la pregunta que es fan als Estats Units, a la Xina i a Europa, amb una barreja de temor, enveja i ressentiment. ¿És el Japó realment tan fort? La resta del món creu que sí. Els japonesos asseguren que no.

El Japó és un petit país superpoblat per 120 milions de persones, sense re-

ursos naturals, que ha d'importar la meitat dels seus aliments, però que s'ha convertit, si no en la primera, sí en la més triomfant potència econòmica mundial. Després de perdre la Segona Guerra Mundial, per sobreviure, els japonesos van orientar la seua economia cap a l'exportació de productes manufacturats, de primer, amb el reclame de vendre a millor preu que ningú, i ara, amb el d'oferir la millor qualitat. I, això, acompanyat d'un proteccionisme radical.

Els japonesos consumeixen ja com els occidentals.

L'espectacular i continuat èxit d'aquesta economia d'exportació (que, de controlar el mercat de transistors, ha passat per les càmeres fotogràfiques, els automòbils i ara els microordinadors), acompanyat del descens del preu del petroli (que el país ha d'importar totalment) i de la inseguretats internacional davant el dèficit pressupostari o les febleses de l'economia nord-americana, ha portat a una pujada mantinguda del ien japonès, que no se sap on s'aturarà: el juliol de 1985, un dòlar equivalia a 239 iens; el gener del 1986 estava a l'entorn dels 200 iens. Ara està en 142 yens, i el dòlar continua baixant.

Com a resultat, avui Tòquio és la ciutat més cara del món. Al centre, un metre quadrat de terreny costa 27 milions de pessetes. Llogar un apartament minúscul surt entre un i dos milions de pessetes al mes. A qualsevol ciutat, un recorregut amb metro costa 170 ptes i, amb autobús, 160. Prendre un cafè és un luxe de 200 ptes. I un dels mites sobre l'èxit japonès, la mà d'obra barata, se n'ha vingut avall: l'obrer japonès és avui el millor pagat del món i, per primera vegada, guanya més que el seu homònim nord-americà o alemany.

Però la puja de la moneda pròpia crea un greu contrasentit en una economia basada en l'exportació: els productes japonesos són cada vegada més cars. Els japonesos es queixen que estan a punt de ser ofegats pel seu propi èxit.

Els japonesos, a la compra del món

El superàvit comercial japonès va batre el 1986 tots els rècords, amb la fabulosa xifra de 10,7 bilions de ptes.

Però encara que les importacions van augmentar en un 21 per cent comptades en dòlars, comptades en iens van disminuir en un 18,2 per cent (clar que, les importacions en iens, encara van baixar més: un 27 per cent). El ball en-

tre els valors del ien i del dòlar fa difícil valorar alguns indicadors econòmics i és utilitzat per cadascú en benefici dels seus al·legats. Utilitzant un indicador més, entre el volum total d'exportacions japoneses, ens trobem amb una baixada, l'any passat, d'un mòdic 1,3 per cent. Un descens tan petit indicaria que la incidència de la puja del ien (un 60 per cent respecte al dòlar des de setembre de 1985) en les exportacions ha estat minsa. Però, per als economistes japonesos, ha estat un senyal d'alarma.

Una de les solucions adoptades per les grans companyies és la inversió creixent dels seus beneficis a l'estranger, muntant fàbriques japoneses allà on la mà d'obra és més barata i on hi ha els mercats: a Taiwan, a Corea del Sud... i als EUA. El 1986 les inversions japoneses a ultramar van pujar fins al 17,1 bilions de pessetes, i la meitat va anar als Estats Units en compra de bons federals, accions privades i inversions industrials. Davant l'encariment de la mà d'obra pròpia i del creixent sentiment proteccionista nord-americà —amb el perill de restriccions a les importacions—, les grans firmes opten per produir *Made in USA*: l'any que ve les cases automobilístiques nipones instal·lades als EUA fabricaran 1,5 milions de vehicles, l'equivalent

al 12 per cent de la producció japonesa el 1985. En realitat, avui dia comprar terres i construir fàbriques als EUA és, per als japonesos, una ganga: considerant el canvi del ien, els costos són baixíssims, els beneficis segurs i la possibilitat que una futura revelació del dòlar dobl·li els capitals, més que real.

El Japó aviat es pot convertir en el banquer del món. Ara ja és la primera nació creditora (mentre els EUA són la primera nació deutora). Els homes japonesos controlen el 8 per cent dels 260 bilions de pessetes que suposen els negocis bancaris nord-americans i el 25 per cent de les transaccions bancàries britàniques. Al ritme actual de creixement, els economistes calculen que el Japó desplaçarà els EUA com a primer inversor internacional a finals de la dècada: és a dir, d'ací a tres anys.

El fet que fos una firma japonesa la que adquirís el

ÀLBUM FOTOGRÀFIC

MIG SEGLE DE PAISATGES VALENCIANS

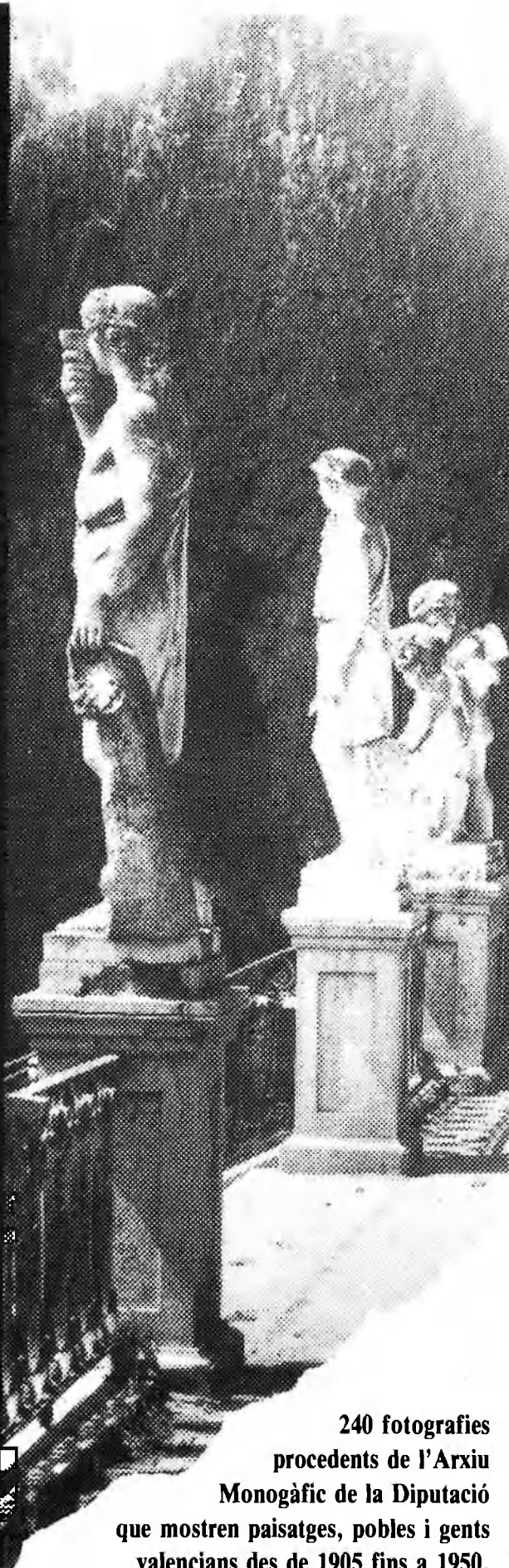
MAIG-JUNY 87
EXPOSICIO
PLACA DE BOUS

VISITES:

De dilluns a dissabte.
Matins: 11 a 2.
Vesprades: 6 a 9.

**DIPUTACIÓ
DE VALÈNCIA**

**240 fotografies
procedents de l'Arxiu
Monogràfic de la Diputació
que mostren paisatges, pobles i gents
valencians des de 1905 fins a 1950.**

quadre *Gira-sols* de Van Gogh, en la recent subhasta rècord de Londres, que fossin japonesos els que més van licitar en la subhasta de les joies de la duquesa de Windsor, són només les anècdotes d'una realitat molt més profunda i global.

El ien puja, els japonesos es preocupen

Però, mentre el ien puja, el superàvit comercial, de moment, també, i les inversions a l'exterior es multipliquen arreu, l'economia a nivell domèstic està en crisi: els japonesos han començat a patir les conseqüències del seu èxit.

Per al ciutadà del carrer, l'aspecte més lacerant és la taxa d'atur: el 2,9 per cent (això és, 1,6 milions de desocupats), la més alta des de 1953. En les nostres latituds, aquesta xifra seria una benedicció del cel, però per als japonesos és un desastre nacional. I els economistes preveuen que es doblarà en els dos pròxims anys, fins arribar al 6 per cent.

L'increment de l'atur fa perillar un dels principis sagrats de l'economia japonesa: l'harmonia entre sindicats i empreses, basada en el fet que aquestes garantien de per vida el treball als seus empleats, a canvi d'una fidelitat i d'una cooperació absoluta amb la direcció. Ara, el japonès veu com el treball de per vida està en qüestió.

Els sindicats esdevenen més combatius. Reclamen discutir amb les empreses les decisions de construir fàbriques a ultramar, com també la reducció de la jornada laboral —actualment de 48 hores i de sis dies setmanals— per crear nous llocs de treball. Les empreses, per la seua banda, expressen un temor creixent que els seus obrers no esdevinguin menys motivats en el seu treball i més interessats en la pròpia diversió i en el temps lliure, com els seus homònims occidentals. Reflecteixen, en definitiva, el recel creixent d'un sector de la societat davant del que es considera com una pèrdua dels valors tradicionals enfront de la galopant occidentalització.

La por a l'occidentalització

Així, mentre el món s'espanta del Japó, els japonesos estan espantats del seu futur. Una enquesta a nivell internacional ha mostrat que el japonès és el poble més pessimista del planeta: només un 6 per cent dels enquestats van declarar que miraven el segle XXI amb esperança.

El Japó es veu a si mateix com un

Fer front a l'occidentalització conservant les tradicions.

gegant amb peus de fang. Té por que la seua economia basada en l'exportació no pugui prosperar indefinidament. I, a més, és conscient que viu en temps de canvi, i això, per a una mentalitat tradicional, és inquietant. El país travessa una crisi d'identitat cultural i alhora és a les portes d'una transformació social i econòmica radical.

Són molts els que es queixen que el país està perdent els valors culturals tradicionals, víctima d'una occidentalització massiva dels gustos, la moda i la mentalitat. Era la queixa de Mishima, l'escriptor que va intentar aturar-la amb el revulsiu de fer-se l'harakiri i és la queixa de les empreses amb els seus obrers i la dels pares amb els seus fills.

L'exponent més clar és la nova generació, que sembla en tot diferent a les predecessores. Segons una enquesta recent, el 60 per cent dels joves pensa que la vida mereix disfrutar-se, mentre que entre els seus pares només un 31 per cent ho creu així. Els joves actuals han rebut educació superior en un 90 per cent, són sexualment més alliberats i no s'interessen per la política o els problemes socials. S'estimen més de divertir-se. Per fer-ho compten amb el poder adquisitiu fruit de la vida austera dels seus pares. Els agrada ballar a les discos, anar de compres als centres comercials de luxe, menjar en restaurants francesos o italians o en hamburgueseries nord-americanes. Passejant pel centre de Tòquio, Kyoto o Osaka, un s'adona de fins a quin punt tenen cura del seu aspecte físic, lluint vestits de l'última moda i acurats pentinats, en un paisatge on no falten

les tribus urbanes: roquers, punks, mods...

En pocs llocs és tan fàcilment evident el canvi cultural com en un quiosc: el visitant es trobarà, d'una banda, amb una extraordinària proliferació de revistes de moda per a dones: una per cada edat i estadi escolar, per cada sexe, per cada classe social. De l'altra, la no menys extraordinària proliferació de revistes de còmic, afició que afecta totes les edats i estrats socials —és difícil veure un japonès que agafe un tren sense dur-ne alguna sota el braç— i que, juntament amb la televisió i la música importada, són visites com les arrels del mal.

La transformació de l'economia

Paral·lelament a l'occidentalització, el Japó està a les portes de moure's cap a la transformació radical per adaptar-se a la nova situació mundial i entrar al segle XXI com a gran potència.

De fet, s'està movent ja. La reforma del país és urgida des del primer ministre Yashuiro Nakasone a dirigents empresarials, científics i socials. La resistència de la inèrcia és forta, però la reforma s'acabarà imposant pel seu propi pes.

Les grans empreses japoneses donen una imatge falsa del país. La base de l'economia japonesa són, en realitat, les petites i mitjanes empreses. I elles són, precisament, les més afectades per l'ascensió del ien: fins a un 40 per cent dels exportadors directes especialitzats en un producte (la majoria, petites empreses sense capacitat de maniobra)

han tancat. Aquesta és només una mostra.

L'altra reestructuració inevitable és la de l'agricultura, minifundista i no competitiva, que, malgrat els subsidis públics (que es mengen la meitat del fabulós superàvit comercial), fa que l'ama de casa japonesa pagui la carn, l'arròs i la llet més cara del món.

Paral·lelament, i segons paraules del mateix Nakasone, el país haurà d'aprendre a consumir més i a importar més —reduint les mesures proteccionistes— per a millor interrelacionar-se amb l'economia mundial. Això voldrà dir vacances més llargues i reduc-

ció de l'horari laboral per augmentar el temps de lleure. Voldrà dir també augmentar les despeses de l'estat en obres públiques i, especialment, en habitatge, millorar la qualitat de vida. I voldrà dir reformar el sistema educatiu i aprofundir encara més en les tecnologies punta per competir millor al mercat internacional.

Quan el Japó es va obrir al món, al segle XIX, va realitzar en poc temps una sorprenent revolució industrial i una no menor harmonització de la seua cultura amb els nous valors vinguts de fora. No hi ha cap raó per defensar que el Japó no serà capaç de fer amb èxit una adaptació similar, per fer front a l'occidentalització i no ser considerat com a pària del sistema econòmic internacional. Però, pel mateix motiu, hi ha raons per a creure que el Japó del segle XXI resultant serà encara més fort i potent que l'actual. □